

ایران فرهنگی

دکتر، مقيم

پي پيم، زبان و خط فارسي

رئیس

دکتر داریوش فرهود

کارشناس رسمی سازمان جهانی بهداشت
عضو فرهنگستان علوم جهان سوم - ایتالیا
عضو پیوسته فرهنگستان علوم پزشکی - ایران

دستیاران

زهرا ذاکری، آرزو رازدان، نگار حضرتی، ریحانه درزلو

انتشارات صبا

۱۳۹۸

سرشناسه	: دانشور فرهود، داریوش، ۱۳۱۷ -
عنوان و نام پدیدآور	: ایران فرهنگی / نگارش داریوش فرهود: دستیاران زهرا ذاکری ... [و دیگران].
مشخصات نشر	: تهران : صبا، ۱۳۹۷
مشخصات ظاهری	: ج.
شابک	: ج. ۷: ۸-۶۳-۶۰۳۴-۶۰۰-۹۷۸
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: فهرست نویسی براساس جلد هفتم، ۱۳۹۷.
یادداشت	: دستیاران جلد هفتم زهرا ذاکری، آرزو رازدان، نگار حضرتی، ریحانه درزلو.
یادداشت	: کتابنامه.
مندرجات	: ج. ۷. پیشینه زبان و ادبیات فارسی.
موضوع	: ایرانشناسان -- سرگذشتنامه
موضوع	: Iranologists -- Biography
موضوع	: ایران -- تاریخ
موضوع	: Iran -- History
رده بندی کنگره	: ۱۳۹۷ الف۲۵/۰۹ DSR
رده بندی دیویی	: ۹۵۵
شماره کتابشناسی	: ۵۵۳۹۱۸

نام کتاب:
ایران و سنی (وقر، مقم)، پیشینه زبان و خط فارسی

نگارنده: دسردا بوش فرهود

دستیاران : زهرا ذاکری، آرزو رازدان، نگار حضرتی، ریحانه درزلو

صفحه آرا : محبوبه بدخشان فر

نوبت چاپ اول : بهار ۱۳۹۸ ♦ شمارگان: ۵۰۰ نسخه

شابک : ۸-۶۳-۶۰۳۴-۶۰۰-۹۷۸

قیمت : ۷۰۰۰۰۰ ریال

ناشر : انتشارات صبا

ناصر خسرو، کوچه حاج نایب، تلفن ۳۳۹۰۵۳۳۸-۳۳۱۱۹۹۵۵

«همه حقوق محفوظ است. هرگونه نسخه برداری، اعم از زیراکس و بازنویسی، ذخیره کامپیوتری اقتباس کلی و جزئی (به جز اقتباس جزئی در نقد و بررسی، اقتباس در مستند نویسی و مانند آنها) بدون مجوز کتبی از ناشر ممنوع و از طریق مراجع قانونی قابل پیگیری است»

اول دقت به نام ایزدوانا

سراغاز

زبان و خط، دو پدیده انحصاری و به هم پیوسته انسان و جوامع انسانی هستند. اصولاً تصور انسان و اجتماع بدون وجود زبان و خط تصور ناممکن می‌باشد.

به لحاظ پیوستگی انسان با زبان و خط، امکان اینکه بتوان در مطالعات تاریخی، باستان‌شناسی و ترمینولوژی، برای این دو پدیده، تاریخ دقیق تعیین نمود، تقریباً ناممکن است و به همین لحاظ، هم زبان و هم خط را می‌توان پدیده‌ای عمومی و همگانی دانست. به عبارت دیگر پدیده خط و زبان، همانند پول، پدیده‌هایی جمعی هستند و همانگونه که پول خصوصی و انحصاری نیست و ارزش تبادلاتی ندارد، زبان و خط خصوصی هم فاقد معنا است.

هرچند که هم زبان و هم خط در طول تاریخ در تحولات شگرف، متوالی بی‌شمار برخوردار بوده‌اند، امروزه در تقسیم‌بندی علوم، توجه به این دو، به دانش‌های تخصصی تبدیل شده که در مراکز آکادمیک جهان به آن می‌پردازند، اما در خصوص جمعی بودن آن توافق نظر وجود دارد. به عبارتی دیگر پیدایش تاریخ انسانی و تبدیل انسان‌های حیوان نما به انسان‌های امروزی را باید با کشف خط و خط مرتبط دانست.

انسان‌ها، از زمانی که به زبان آمدند، موفق شدند تا با یکدیگر ارتباط انسانی یعنی فراتر از مناسبات غریزی دیگر جانوران، برقرار نمایند و نیت یکدیگر را متوجه شوند و به تدریج ارتباطی و همه پدیده‌ها نام‌گذاری نمایند.

کشف خط مرحله دیگری از تاریخ تمدن بشری بود که انسان‌ها به واسطه آن موفق شدند تا آثار زبانی و ذهنی و فرهنگی خود را به دیگران منتقل کنند و آن را برای نسل‌های بعدی نیز به یادگار بگذارند. تأثیر اهمیت خط و زبان در تمدن بشری، به آنگونه است که می‌توان مدعی شد بدون وجود این دو، پدیده‌ای به نام علم و دانش بشری به وجود نمی‌آمد. از این رو علم و تمدن را نسبت به خط و زبان باید متأخر انسان و زبان و خط در واقع مادر علوم انسانی و گاهواره تمدن بشری هستند.

تمدن ایرانی به عنوان یکی از کهنترین تمدن‌های جهانی است که به گفته هگل:

«پدیده ظهور عقل در تاریخ برای اولین بار در تاریخ در ایران به ظهور رسیده است.

ایران، سرزمینی است که موفق شد اولین امپراطوری پهناور عقلی را با پذیرش و احترام

به اصل تنوع عقیدتی و فرهنگی در جهان تأسیس نماید.»

تمدن ایرانی، تمدنی مبتنی بر خط و زبان است، زبانی که امروزه ما به عنوان زبان فارسی در اختیار داریم و نتیجه گویش اجداد و پیشینیان ما در تاریخ چند هزار ساله است. اینکه دقیقاً خط و خصوصاً زبان از چه تاریخی در ایران توسط چه کسانی و کدام تمدن‌هایی در آن نقش داشته‌اند و یا اینکه از چه تمدن‌های دیگری متأثر بوده

است، از جمله نیازهای امروزی ما است و ما بدون فهم و اتکا به تاریخ دیرینه خود نمی‌توانیم مدرک درستی از جایگاه خود در جهان معاصر داشته باشیم. هرچند که رشته‌های زبان‌شناسی و خط‌شناسی در مراکز آموزشی ایران پدیده‌های نوینی هستند، اما امید است با تلاش و همت مراکز پژوهشی و آکادمیک ایرانی، اطلاعات بیشتری در مورد خط و زبان در ایران، دسترسی پیدا کنیم و روند پرفراز و نشیب تاریخی آن را از آغاز تا کنون به فهم درآوریم. در یک جمع‌بندی کلی، می‌توان گفت که پیشینه زبان به قدمت انسان مدرن، یعنی به حدود ۸۰-۹۰ هزار سال پیش برمی‌گردد. البته با جملات ۱-۳ واژه‌ای در مجموع با یک گنجینه واژه‌های ۳۰-۴۰ کلمه‌ای. ولی داستان خط به حدود ۶-۷ هزار سال پیش (مصری‌ها، ایرانی‌ها، چینی‌ها، فنیقی‌ها، سومری‌ها، آشوری‌ها) با علامت‌های نمادین و خط نقاشی‌ها باز می‌گردد که در طول زمان، به خط نگاره‌ها و تا به امروز به خطوط الفبایی، انجامیده است.

با آرزوی توفیق الهی در ادامه خدمتگزاری

دکتر داریوش فرهود

استاد ژنتیک دانشگاه علوم پزشکی تهران

استاد ژنتیک پزشکی دانشگاه مونیخ

کارشناس سازمان جهانی بهداشت - ژنو

عضو فرهنگستان علوم جهان - ترست

عضو پیوسته فرهنگستان علوم پزشکی ایران - تهران

آبان ماه ۱۳۹۷